

Aufgabe 1. Gegeben seien die Funktion $f : \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{R}$ und die Kurve $c : [1, 3] \rightarrow \mathbb{R}^3$ mit:

$$f(x, y, z) = \frac{2y}{x}, \quad c(t) = \left(2t, t^2, \frac{t^3}{3} \right)$$

Berechnen Sie die Länge $L(c)$ und das Kurvenintegral $\int_c f(x, y, z) ds$ für diese Kurve.

Lösung: Formula pentru calculul integralei curbilinii scalare e

$$\int_c f(s) ds = \int_a^b f(\mathbf{r}(t)) \cdot \|\mathbf{r}'(t)\| dt$$

unde $c : [a, b] \rightarrow \mathbb{R}^3$ este curba a carui vector de pozitie intr-un punct oarecare este $\mathbf{r}(t)$. Pentru a aplica formula trebuie sa lucram in etape si sa calculam pe rand toti termenii de care avem nevoie.

Pentru inceput sa observam ca vectorul de pozitie este

$$\mathbf{r}(t) = \left(2t, t^2, \frac{t^3}{3} \right)$$

Derivata sa relativ la t devine

$$\mathbf{r}'(t) = (2, 2t, t^2)$$

Si in acest moment putem obtine o parte din integrala din dreapta

$$\|\mathbf{r}'(t)\| = \sqrt{2^2 + (2t)^2 + (t^2)^2} = \sqrt{4 + 4t^2 + t^4} = \sqrt{(t^2 + 2)^2} = t^2 + 2$$

Pentru a evalua $f(\mathbf{r}(t))$ trebuie sa tine cont de legea de asociere data de f

$$(x, y, z) \mapsto \frac{2y}{x}$$

si atunci deoarece $\mathbf{r}(t) = \left(2t, t^2, \frac{t^3}{3} \right)$, daca respectam aceeasi regula

$$\left(2t, t^2, \frac{t^3}{3} \right) \mapsto \frac{2t^2}{2t} = t$$

Asadar $f(\mathbf{r}(t)) = t$ si intrucat curba pe care dorim sa integram este definita pe intervalul $[1, 3]$ avem, in final

$$\int_c f(s) ds = \int_1^3 t \cdot (t^2 + 2) dt = \int_1^3 t^3 + 2t dt = \frac{t^4}{4} \Big|_1^3 + 2 \frac{t^2}{2} \Big|_1^3 = 28$$

Lungimea unui segment de curba se calculeaza cu formula

$$L(c) = \int_a^b \|\mathbf{r}'(t)\| dt$$

deci

$$L(c) = \int_1^3 \|\mathbf{r}'(t)\| dt = \int_1^3 t^2 + 2 dt = \frac{t^3}{3} \Big|_1^3 + 2t \Big|_1^3 = \frac{26}{3} + 5$$

Aufgabe 2. Berechnen Sie die Längen folgender Kurven:

- i) $c : [0, \frac{\pi}{2}] \rightarrow \mathbb{R}^2$, $c(t) = (2R \cos^3 t, 2R \sin^3 t)$, $R > 0$,
- ii) $c : [0, \infty) \rightarrow \mathbb{R}^3$, $c(t) = e^{-2t}(\cos t, \sin t, 1)$.

Lösung: i) Formula lungimii unei curbe între punctul $c(a)$ și $c(b)$ este data de

$$L(c) = \int_a^b \|\mathbf{r}'(t)\| dt$$

Dificultatea este de natura tehnică deoarece vor apărea expresii trigonometrice mai dificil de evaluat.

Întai vectorul de poziție al unui punct oarecare de pe curbă este

$$\mathbf{r}(t) = (2R \cos^3 t, 2R \sin^3 t)$$

Derivata sa

$$\mathbf{r}'(t) = (-2R \cdot 3 \cos^2 t \sin t, 2R \cdot 3 \sin^2 t \cos t)$$

Acum putem evalua norma (lungimea) sa

$$\|\mathbf{r}'(t)\| = \sqrt{(-2R \cdot 3 \cos^2 t \sin t)^2 + (2R \cdot 3 \sin^2 t \cos t)^2} = \sqrt{36R^2 \cos^4 t \sin^2 t + 36R^2 \sin^4 t \cos^2 t}$$

E momentul să căutăm un factor comun, pentru a putea avansa

$$\|\mathbf{r}'(t)\| = \sqrt{36R^2 \cos^2 t \sin^2 t \cdot (\cos^2 t + \sin^2 t)} = \sqrt{36R^2 \cos^2 t \sin^2 t \cdot 1} = 6R \cos t \sin t$$

În ultima egalitate se află o mică capcană, folosim faptul că $\sin t$ și $\cos t$ sunt pozitive pe intervalul $[0, \frac{\pi}{2}]$ unde t este cuprins. În alte condiții am avea $\sqrt{\cos^2 t} = \pm \cos t$, etc.

Pe căi, ca să se filmează !

$$L(c) = \int_a^b \|\mathbf{r}'(t)\| dt = \int_0^{\frac{\pi}{2}} 6R \cos t \sin t dt = 6R \int_0^{\frac{\pi}{2}} \cos t \cdot \sin t dt$$

Dacă evaluăm integrala prin formula integrării prin părți posibil să ne învartim în cerc deoarece derivând una dintre funcțiile trig. \sin , \cos se obține cealaltă. Trebuie să încercăm o altă abordare.

Ce altceva ar funcționa aici ? (Gândire laterală) Cum altfel am putea interpreta produsul $\cos t \cdot \sin t$?

Perspectiva 1: Produsul $\cos t \cdot \sin t$ apare in formula $\sin(2t) = 2 \sin t \cos t$ si atunci integrala se transforma in

$$L(c) = 3R \int_0^{\frac{\pi}{2}} \sin(2t) dt$$

care cere o schimbare de variabila $2t = y$, etc.

Perspectiva 2: Produsul $\cos t \cdot \sin t$ poate avea legatura cu prima metoda de schimbare a variabilei. Cu o schimbare de variabila $\cos t = y$, diferentiind obtinem $-\sin t dt = dy$ si astfel putem face rost de toate elementele necesare realizarii schimbarii de variabila

$$\begin{aligned} L(c) &= 6R \int_0^{\frac{\pi}{2}} \cos t \cdot \sin t dt = 6R \int_{\cos 0}^{\cos \frac{\pi}{2}} y(-dy) = -6R \int_1^0 y dy \\ &= 6R \int_0^1 y dy = 6R \frac{y^2}{2} \Big|_0^1 = 3R \end{aligned}$$

Aufgabe 3. Werten Sie das Integral $\int_c f(s) ds$ aus, wobei $f : \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{R}$ und $c : [0, 1] \rightarrow \mathbb{R}^3$ definiert durch:

$$f(x, y, z) = \frac{x^2}{9} + \frac{y^2}{9} + \frac{3z^2}{5}, \quad c(t) = (3 \cos t, 3 \sin t, 4t)$$

sind.

Lösung: Se rezolva in mod asemanator cu Aufgabe 1. De observat ca legea de asociere data de f presupune urmatoarele transformari

$$(x, y, z) \mapsto \frac{x^2}{9} + \frac{y^2}{9} + \frac{3z^2}{5}$$

Deci $f(r(t))$ se obtine prin aceeasi regula

$$(3 \cos t, 3 \sin t, 4t) \mapsto \frac{(3 \cos t)^2}{9} + \frac{(3 \sin t)^2}{9} + \frac{3(4t)^2}{5}$$

$$f(r(t)) = \frac{(3 \cos t)^2}{9} + \frac{(3 \sin t)^2}{9} + \frac{3(4t)^2}{5} = \frac{9(\cos^2 t + \sin^2 t)}{9} + \frac{48t^2}{5} = 1 + \frac{48t^2}{5}$$

Have fun in continuare...

Aufgabe 4. Überprüfen Sie, ob die folgenden Vektorfelder Potentiale haben (auf \mathbb{R}^2 oder \mathbb{R}^3). Berechnen Sie gegebenenfalls:

- i) $\mathbf{F}(x, y) = e^x(\sin x, \cos x)$
- ii) $\mathbf{F}(x, y) = (xy^4 + 2x^5, 2x^2y^3 - y^6)$
- iii) $\mathbf{F}(x, y) = (-x, y)$
- iv) $\mathbf{F}(x, y, z) = (6x^2, 2x^3 - z, y)$
- v) $\mathbf{F}(x, y, z) = (y, 0, 0)$

Lösung: Va trebui sa testam daca functiile vectoriale date admit potential si in caz afirmativ sa calculam respectivul potential.

Folosim Potentialkriterium (vezi curs) care are o forma particulara pentru campuri vectoriale cu valori in \mathbb{R}^3 sau \mathbb{R}^2

In \mathbb{R}^3 acesta se reduce la faptul ca rotorul campului trebuie sa fie nul

$$\operatorname{rot}F = 0 \quad \implies \quad \begin{vmatrix} \mathbf{i} & \mathbf{j} & \mathbf{k} \\ \frac{\partial}{\partial x} & \frac{\partial}{\partial y} & \frac{\partial}{\partial z} \\ f_1 & f_2 & f_3 \end{vmatrix} = 0$$

unde f_1, f_2, f_3 sunt componentele campului vectorial dat prin $F(x, y, z) = (f_1(x, y, z), f_2(x, y, z), f_3(x, y, z))$

In \mathbb{R}^2 un camp $F : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^2$ are potential daca este indeplinita conditia

$$\frac{\partial f_1}{\partial y} = \frac{\partial f_2}{\partial x}$$

unde $F(x, y) = (f_1(x, y), f_2(x, y))$

Sa luam spre exemplu [subpunctul iv](#)) unde $\mathbf{F}(x, y, z) = (6x^2, 2x^3 - z, y)$.

Extragem intai componentele

$$f_1(x, y, z) = 6x^2 \quad f_2(x, y, z) = 2x^3 - z \quad f_3(x, y, z) = y$$

Determinantul formal care da expresia rotorului trebuie manevrat cu grija, ideea e sa il dezvoltam dupa prima linie, altfel nu prea au sens unele expresii care pot aparea

$$\begin{vmatrix} \mathbf{i} & \mathbf{j} & \mathbf{k} \\ \frac{\partial}{\partial x} & \frac{\partial}{\partial y} & \frac{\partial}{\partial z} \\ f_1 & f_2 & f_3 \end{vmatrix} = \mathbf{i} \left(\frac{\partial f_3}{\partial y} - \frac{\partial f_2}{\partial z} \right) - \mathbf{j} \left(\frac{\partial f_3}{\partial x} - \frac{\partial f_1}{\partial z} \right) + \mathbf{k} \left(\frac{\partial f_2}{\partial x} - \frac{\partial f_1}{\partial y} \right)$$

$$\frac{\partial f_3}{\partial y} - \frac{\partial f_2}{\partial z} = 1 - (-1) = 2$$

$$\frac{\partial f_3}{\partial x} - \frac{\partial f_1}{\partial z} = 0 - 0 = 0$$

$$\frac{\partial f_2}{\partial x} - \frac{\partial f_1}{\partial y} = 6x^2 - 0 = 6x^2$$

Putem acum observa ca $\operatorname{rot}F = 2\mathbf{i} + 0\mathbf{j} + 6x^2\mathbf{k}$ care nu este nul. Deci criteriul nu este indeplinit si F nu admite potential

La **subpunctul iii)** avem $\mathbf{F}(x, y) = (-x, y)$ de unde extragem componentele

$$f_1(x, y) = -x \quad f_2(x, y) = y$$

Conditia de integrabilitate este

$$\frac{\partial f_1}{\partial y} = \frac{\partial f_2}{\partial x}$$

si intradevar

$$\frac{\partial f_1}{\partial y} = 0 = \frac{\partial f_2}{\partial x}$$

deci campul vectorial admite potential care se va calcula cu formula (vezi in curs)

$$f(x, y) = \int_a^x f_1(t, b) dt + \int_b^y f_2(x, s) ds.$$

unde a, b sunt constante oarecare, drept care le putem alege ca fiind 0.

$$f(x, y) = \int_0^x f_1(t, 0) dt + \int_0^y f_2(x, s) ds.$$

Remarcam ca $f_1(t, 0) = -t$ iar $f_2(x, s) = s$ daca respectam legile de asociere date de f_1, f_2 , apoi expresia potentialului va fi

$$f(x, y) = \int_0^x t dt + \int_0^y s ds = \frac{t^2}{2} \Big|_0^x + \frac{s^2}{2} \Big|_0^y = \frac{x^2}{2} + \frac{y^2}{2}$$

Aufgabe 5. Gegeben seien das Vektorfeld $\mathbf{F} : \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{R}^3$ und die Kurve $\gamma : [0, \pi] \rightarrow \mathbb{R}^3$ mit:

$$\mathbf{F}(x, y, z) = (z + y, x + z, y + x), \quad \text{und} \quad \gamma(t) = (1 - \sin t, \cos t, t).$$

Berechnen Sie die Rotation des Vektorfelds \mathbf{F} und das Kurvenintegral

$$\int_{\gamma} \mathbf{F} \cdot d\mathbf{r}.$$

- a) Zeigen Sie, dass das Vektorfeld \mathbf{F} Potentialfunktionen besitzt.
- b) Berechnen Sie eine Potentialfunktion $\Phi : \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{R}$ zu \mathbf{F} .
- c) Berechnen Sie das Kurvenintegral $\int_{\gamma} \mathbf{F} \cdot d\mathbf{r}$ mit Hilfe der Potentialfunktion Φ .

Lösung: Prin definitie integrala curbilinie a unui camp vectorial F este

$$\int_{\gamma} \mathbf{F} \cdot d\mathbf{r} = \int_a^b \mathbf{F}(\mathbf{r}(t)) \cdot \mathbf{r}'(t) dt$$

aici \cdot inseamna produsul scalar dintre vectori si nu un simplu produs intre numere reale. Prin urmare in cazul unui camp vectorial 3-dimensional formula de calcul al integralei curbilinie vectoriale

$$\begin{aligned} \int_{\gamma} \mathbf{F} \cdot d\mathbf{r} &= \int_a^b \mathbf{F}(x(t), y(t), z(t)) \cdot (x'(t), y'(t), z'(t)) dt \\ &= \int_a^b f_1(x(t), y(t), z(t))x'(t) dt + \int_a^b f_2(x(t), y(t), z(t))y'(t) dt \\ &\quad + \int_a^b f_3(x(t), y(t), z(t))z'(t) dt \end{aligned}$$

unde $F = (f_1, f_2, f_3)$ si vectorul de pozitie al unui punct oarecare de pe curba este vazut ca fiind $r(t) = (x(t), y(t), z(t))$.

Sa revenim la datele problemei si sa observam ca

$$f_1(x, y, z) = z + y \quad f_2(x, y, z) = x + z \quad f_3(x, y, z) = y + x$$

iar $r(t) = (1 - \sin t, \cos t, t) = (x(t), y(t), z(t))$ deci $r'(t) = (-\cos t, -\sin t, 1)$

Asadar

$$x'(t) = -\cos t \quad y'(t) = -\sin t \quad z'(t) = 1$$

si

$$\begin{aligned} f_1(x(t), y(t), z(t)) &= t + \cos t & f_2(x(t), y(t), z(t)) &= 1 - \sin t + t \\ f_3(x(t), y(t), z(t)) &= \cos t + 1 - \sin t \end{aligned}$$

$$\int_{\gamma} \mathbf{F} \cdot d\mathbf{r} = \int_0^{\pi} (t + \cos t)(-\cos t) + (1 - \sin t + t)(-\sin t) + (\cos t + 1 - \sin t)1 dt$$

Dupa cum observam pentru a evalua integralele rezultate trebuie sa utilizam de foarte multe ori integrarea prin parti. Pentru unele dintre ele e nevoie de formule trigonometrice

$$\sin^2 t = \frac{1 - \cos(2t)}{2}$$

$$\cos^2 t = \frac{\cos(2t) + 1}{2}$$

$$\int_0^{\pi} \sin t \cdot \sin t dt = \int_0^{\pi} \frac{1 - \cos(2t)}{2} dt = \frac{1}{2}t \Big|_0^{\pi} - \frac{\sin(2t)}{4} \Big|_0^{\pi} = \frac{\pi}{2}$$

Rezultatul final va fi 0 dupa cum se va arata la subpunctul c) !!!

a) Pentru a arata ca F are o functie potential trebuie sa aratam ca $\text{rot } F$ este vectorul nul.

$$\text{rot } F = \begin{vmatrix} \mathbf{i} & \mathbf{j} & \mathbf{k} \\ \frac{\partial}{\partial x} & \frac{\partial}{\partial y} & \frac{\partial}{\partial z} \\ f_1 & f_2 & f_3 \end{vmatrix} = \mathbf{i} \left(\frac{\partial f_3}{\partial y} - \frac{\partial f_2}{\partial z} \right) - \mathbf{j} \left(\frac{\partial f_3}{\partial x} - \frac{\partial f_1}{\partial z} \right) + \mathbf{k} \left(\frac{\partial f_2}{\partial x} - \frac{\partial f_1}{\partial y} \right)$$

$$\frac{\partial f_3}{\partial y} - \frac{\partial f_2}{\partial z} = 1 - 1 = 0$$

$$\frac{\partial f_3}{\partial x} - \frac{\partial f_1}{\partial z} = 1 - 1 = 0$$

$$\frac{\partial f_2}{\partial x} - \frac{\partial f_1}{\partial y} = 1 - 1 = 0$$

deci $\text{rot } F = 0\mathbf{i} + 0\mathbf{j} + 0\mathbf{k}$ deci F indeplineste Potentialkriterium.

b) Pentru a calcula functia potential facem din nou apel la formula

$$f(x, y, z) = \int_a^x f_1(t, b, c)dt + \int_b^y f_2(x, s, c)ds + \int_c^z f_3(x, y, u)du.$$

unde putem alege orice constanta pentru a, b, c . Alegem 0 si de aceasta data

$$\begin{aligned} f(x, y, z) &= \int_0^x f_1(t, 0, 0)dt + \int_0^y f_2(x, s, 0)ds + \int_0^z f_3(x, y, u)du \\ &= \int_0^x (0 + 0)dt + \int_0^y (x + 0)ds + \int_0^z (x + y)du \\ &= 0 + xs \Big|_0^y + (x + y)u \Big|_0^z = xy + xz + yz \end{aligned}$$

In final

$$f(x, y, z) = xy + yz + zx$$

este functia potential a lui F . Avantajul obtinerii acestei functii se va vedea la subpunctul urmator

c) Avand o functie potential putem calcula mai rapid integrala curbilinie vectoriala cu ajutorul acesteia, caci functia potential se comporta ca un fel de primitiva a lui F

$$\int_{\gamma} F \cdot dr = f(\gamma(0)) - f(\gamma(\pi))$$

Asadar functia potential se calculeaza in capetele curbei. Se obtine

$$\gamma(0) = (1 - \sin 0, \cos 0, 0) = (1, 1, 0)$$

$$\gamma(\pi) = (1 - \sin \pi, \cos \pi, \pi) = (1, -1, \pi)$$

$$\int_{\gamma} F \cdot dr = f((1, 1, 0)) - f((1, -1, \pi)) = 1 + (-1) - \pi + \pi = 0$$